

Logopedie bij Parkinson

Maril van Kimmenade, logopedist MUMC+

maril.van.kimmenade@mumc.nl

14 juni 2016

Ziekte van Parkinson

Moeite met verstaanbaar spreken $\pm 70\%$

Moeite met slikken $\pm 40\%$

Moeite met speekselbeheersing $\pm 30\%$

Dysartrie

Spraakstoornis die betrekking heeft op de articulatie van de gesproken taal.

Dysartrie wordt veroorzaakt door aantasting van het perifere zenuwstelsel.

Aandoening door een stoornis in de motorische zenuwen (bewegingszenuwen) of de innervatie (voorzien van zenuwwerking) van de spieren die bij het spreken betrokken zijn.

Dysartrie

- **Ademing:** geringe adembeweging
- **Stemgeving:** hese, zachte of hoge stem
- **Articulatie:** geringe articulatiebewegingen (binnensmonds spreken)
- **Resonans:** weinig draagkracht
- **Prosodie:** monotonie, stoornissen in spreektempo zoals te snel spreken, accelereren (versnellen) of startproblemen (blokkeren)

Meest voorkomend is problemen met de stemgeving.

Dysartrie

‘Stotterend’ spreken kan worden vergeleken met de startproblemen bij het lopen.

Automatisch aanpassen van spreekvolume is moeilijk, dit lukt wel op verzoek.

Belangrijk bij aanvang therapie is audio-opname van spreken zodat men inzicht krijgt in de verstaanbaarheid.

‘Als je niet weet hoe het klinkt, kun je het ook niet verbeteren’.

Dysartrie

Logopedie:

Uitlokken van GROTE bewegingen

- Harder praten = direct beter verstaanbaar
- Bewust harder praten = cognitie inschakelen
- Intensief oefenen = automatiseren + cues gebruiken

Dysartrie

De behandeling richt zich op één taak, namelijk luider spreken!

Dat houdt in dat de maximale fonatie wordt gestimuleerd door middel van veel herhalen.

Dat kan alleen door middel van intensieve behandeling.

Luidheid en kracht worden in kaart gebracht door middel van dB-metingen.

Dysartrie

Logopedie:

Als u denkt dat u schreeuwt, is de behandeling nog niet klaar...!

Want:

- Veranderde auditieve feedback
- “Ik praat goed, jij hebt een hoorapparaat nodig.”

Dus:

- Wennen aan normale luidheid
- En **samen** oefenen met gesprekspartners

Pitch Limiting Voice Treatment

Trainingsprogramma

Intensieve behandeling:

- 3 maal per week een half uur intensieve behandeling
- gedurende minimaal 4 weken
- rekening houden met andere therapieën, vakanties
- thuis oefenen met co-therapeut
- controle of follow-up na 6 of 12 maanden zinvol
(opfrissen vaardigheden informeren nieuwe problemen)

Woordvindstoornissen

Zoeken naar woorden, 'puntje van de tong' gevoel.

Vaak in combinatie met geheugen- en concentratieproblemen.

De coördinatie van snel denken en handelen is hierbij ook belangrijk.

Taalverwerking.

Slik- en kauwstoornissen

Hypokinesie (minder automatische bewegingen) en rigiditeit (verhoogde spierspanning) leiden tot slik- en kauwstoornissen.

Geen vroeg symptoom.

Niet zichtbaar.

Slikproces

<https://youtu.be/-17sWqxBAbY>

<https://www.youtube.com/watch?v=YU7JB3zog5s>

<https://www.youtube.com/watch?v=yisBb607svY>

Slik- en kauwstoornissen

4 fases:

- **Vorbereidende fase** (willekeurig)

Afhappen, kauwen en verzamelen van voedsel op de tong.

- **Mondfase** (willekeurig)

Vervoer van het voedsel naar de keel door een golvende beweging van de tong door de tongspieren. Het zachte gehemelte sluit de neusweg af en de slikreactie volgt.

Slik- en kauwstoornissen

- **Keelfase** (onwillekeurig)

Het voedsel vervolgt zijn weg door de keel. De kans op verslikken (voedsel in de luchtpijp) wordt verkleind doordat het strottenklepje naar beneden wordt geduwd en de luchtpijp bijna afsluit. Ook de stembanden helpen mee door te sluiten.

- **Slokdarmfase** (onwillekeurig)

Het voedsel gaat van de keel naar de slokdarm en vervolgens naar de maag.

Slik- en kauwstoornissen

- Het kauwen en doorslikken gaat langzamer (langere maaltijdduur).
- Voedsel blijft lang in de mond alvorens dit wordt doorgeslikt, het restloos wegslikken van voedsel gaat moeizamer.
- Hard voedsel kost te veel inspanning of blijft in de keel steken.
- Pillen moeten met beleid worden doorgeslikt.

Slik- en kauwstoornissen

- Problemen met arm- en handmotoriek (hanteren beker, bestek, knoeien).
- Verslikken (voedsel komt in de luchtweg).
- Longontsteking (verslikken, vatbaar voor bacteriën, slecht ophoesten).

Slik- en kauwstoornissen

Sneller verslikken in drinken (vloeibare consistenties).

Slikinzet is ten gevolge van de Parkinson vertraagd. De transporttijd tijdens het slikken wordt langer naarmate de viscositeit van een vloeistof toeneemt. Daarmee kan een vertraagde slikinzet worden gecompenseerd omdat vloeistof later de keelholte bereikt en 'makkelijker' kan worden opgevangen om naar slokdarm te worden getransporteerd.

Slik- en kauwstoornissen

Kans op verslikken is kleiner bij dik vloeibare vloeistof (pap, pudding) dan met een dun vloeibaar vloeistof (koffie, thee).

Adviezen:

- kleinere slok
- nekflexie (kin naar borst)
- dikkere consistenties
- krachtig slikken

Dubbeltaak.

Moeite met pillen slikken (23%)

Tips:

- hoofd NIET achterover
- juist grotere slok water
- innemen met appelmoes
(NIET: yoghurt of vla)

Speekselverlies

De klachten kunnen beginnen met het gevoel dat er meer speeksel is, dat wil zeggen dat het speeksel zich in de mond ophoopt, vermoedelijk door afname van de slikfrequentie.

Oorzaak moet worden gezocht in een te geringe slikfrequentie in combinatie met een voorovergebogen houding. En een andere activiteit, zoals opstaan of geconcentreerd tv kijken of aan een bureau werken.

Speekselverlies

Eerst uitzoeken wanneer het optreedt en welke factoren kunnen worden beïnvloed:

- bij opstaan uit de stoel **d.m.v dagboek!**
- tijdens spreken
- alleen bij sokken en schoenen aantrekken
- 's avonds bij tv kijken
- bij krant lezen
- bij slapen in de stoel

Speekselverlies

(Educatie)

- Speeksel is bedoeld om door te slikken.
- Parkinsonpatiënten hebben een normale (of zelfs lagere) speekselproductie.
- Speekselproductie varieert door de dag en is hoger na eten of drinken.
- Hoe meer speeksel, hoe vaker je slikt.
- Speeksel voelen ophopen = cue om te stoppen en te slikken.

Speekselverlies

(Compensatie)

Tijdens spreken?

1. Speeksel hoopt op 2. stop met praten 3. (speeksel verzamelen en) slikken 4. doorpraten enz

Bij opstaan?

Eerst slikken inbouwen in bewegingsstrategie

1. Naar voren schuiven 2. voeten naar achteren 3. (speeksel verzamelen en) slikken 4. dan opstaan

Bij sokken en schoenen aantrekken?

Hulp vragen, hulpmiddel ergotherapeut enz

Speekselverlies

(Training)

Alle activatie in het hoofd-halsgebied, dus elke intensieve dysartrie- en dysfagiebehandeling.

Analyse door logopedist is belangrijk. Wat is oorzaak?

Eén studie bekend: metronoom als broche, met name bewustwording en cuen van slikken.

Speekselverlies

- Logopedie
- Medicatie
- Botuline-injecties
- Radiotherapie

ParkinsonNet Logopedie Maastricht

Logopedie Maastricht Oost
Petra Roukens

Praktijk voor logopedie Suzanne Cornelussen
Suzanne Cornelussen
Marielle Heijnen
Desiree van der Meer

Logopunt
Maddy Dackes

MUMC+
Maril van Kimmenade

Logopedie Logocura
Yvonne Jacobs-Prick

Sofie Ubben
Envida

Vragen?

